

УКРАЇНА
ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ

вул. Студентська, 12-А, м. Київ, 04050, тел.: (044) 489-64-60, 481-06-29, факс: (044) 484-14-72, e-mail: assistant@hcj.gov.ua

09.12.2022 № 6184/0/9-22

На № _____

**Національне агентство
з питань запобігання корупції**

бульв. Дружби народів, 28, м. Київ, 01103

28 листопада 2022 року до Вищої ради правосуддя надійшов лист Національного агентства з питань запобігання корупції (далі також – НАЗК) № 10-05/24168-22 про висловлення до 2 грудня 2022 року пропозицій до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки».

Незважаючи на стислі строки, визначені НАЗК для надання пропозицій до Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки (далі також – ДАП), та напружену ситуацію, пов'язану, в тому числі, з відключеннями енергопостачання, Вища рада правосуддя в межах компетенції опрацювала надіслані НАЗК документи та повідомляє таке.

На підставі доручення Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала щодо забезпечення виконання положень Закону України від 20 червня 2022 року № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки», згідно з планом організації підготовки проєктів актів та виконання інших завдань, необхідних для його реалізації, НАЗК спільно з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Офісом Генерального прокурора, Державним бюро розслідувань, Службою безпеки України, Антимонопольним комітетом, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою правосуддя, Державною судовою адміністрацією України доручено розробити до 9 листопада 2022 року проєкт антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки.

Вища рада правосуддя (далі також – ВРП) листом від 16 серпня 2022 року № 4534/0/9-22 надала НАЗК пропозиції для врахування під час підготовки проекту Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, які не належно відображені у проєкті Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки,

а саме не відображені в очікуваних стратегічних результатах у додатку 1 та не включені до переліку заходів у додатку 2.

Окремо звертаємо увагу на такі суперечливі твердження та непідтверджені положення.

У проблемі 2.1.1 пункту 2.1 розділу 2 додатка 1 до ДАП зазначено: *«У суспільстві спостерігається тенденція щодо збільшення рівня недовіри до органів у системі правосуддя. Закон не визначає доброчесність як кваліфікаційну вимогу до членів Вищої ради правосуддя і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».*

Варто зазначити, що твердження щодо збільшення рівня недовіри до судової влади, ВРП та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі також – ВККСУ) не є такими, що підтверджуються будь-якими реальними дослідженнями серед професійної спільноти чи широкого кола споживачів судових послуг.

Необґрунтованим видається твердження про недовіру до ВККСУ, оскільки, як зазначено, соціологічне дослідження проведене у 2019 році, однак із 7 листопада 2019 року на підставі Закону України від 16 жовтня 2019 року № 193-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (далі – Закон № 193-ІХ) ВККСУ припинила роботу і не здійснювала повноважень, тому не зрозуміло, на підставі яких показників проведене таке дослідження та наскільки воно актуальне на цей час.

Із набранням чинності законами України від 14 липня 2021 року № 1635-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» та від 13 липня 2021 року № 1629-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» в законах України «Про Вищу раду правосуддя», «Про судоустрій і статус суддів» встановлено законодавчу вимогу щодо перевірки на доброчесність членів ВРП, ВККСУ, дисциплінарних інспекторів ВРП, забезпечено створення Етичної ради, яка має здійснювати оцінку на відповідність критеріям доброчесності кандидатів у члени ВРП та перевірити на відповідність критеріям доброчесності та професійної етики діючих членів ВРП, а також утворення допоміжного органу Вищої ради правосуддя для проведення конкурсу на зайняття посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – Конкурсної комісії.

У зв'язку із цим включення очікуваного стратегічного результату 2.1.1.1 розділу 2 в додатку 1 до ДАП «незмінність та чинність відповідних змін» є недоречним, враховуючи, що зазначені зміни відбулися, в тому числі, в межах виконання Україною міжнародних зобов'язань.

У проблемі 2.1.1 пункту 2.1 цього розділу міститься така інформація:
«... існуючі на даний час механізми запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності членів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не були дієвими на практиці, адже не забезпечили від вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів. Так, положення ч. 2 ст. 35-1 Закону України «Про запобігання корупції» передбачають загальне правило, згідно з яким у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом. Разом із тим, відповідно до ст. 100 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» відвід члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, щодо якого наявні дані про конфлікт інтересів, не є безумовним – рішення про відвід (самовідвід) ухвалюється більшістю голосів членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які беруть участь у засіданні. Аналогічне положення існує також щодо порядку розгляду відводів членів Вищої ради правосуддя (ч. 5 ст. 33 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»). При цьому, на практиці можуть виникнути ситуації, коли у всіх членів Вищої ради правосуддя чи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України буде однаковий приватний інтерес, або коли констатація факту наявності конфлікту інтересів призведе до втрати можливості ухвалювати відповідні рішення».

Слід зазначити, для цього твердження відсутні будь-які аналітичні матеріали чи звіти за результатами експертних опитувань щодо недієвості передбачених чинним законодавством механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності членів ВРП та ВККСУ.

Також відсутні будь-які конкретні факти щодо прийняття членами ВРП рішень в умовах потенційного чи реального конфлікту інтересів.

В Антикорупційній програмі Вищої ради правосуддя на 2021–2025 роки, затвердженій рішенням Вищої ради правосуддя від 1 липня 2021 року № 1445/0/15-21 (у редакції рішення Вищої ради правосуддя від 2 вересня 2021 року № 1935/0/15-21), погодженій наказом НАЗК від 18 листопада 2021 року № 740/21, передбачено розроблення у другому півріччі 2022 року

Порядку розкриття приватного інтересу під час виконання посадовими особами Вищої ради правосуддя своїх повноважень.

Вказаний проект порядку розроблений секретаріатом ВРП на виконання заходів, передбачених Антикорупційною програмою Вищої ради правосуддя на 2021–2025 роки.

Враховуючи зазначене, при формулюванні очікуваного стратегічного результату 2.1.1.3 пп. 2.1.1.3.2 у додатку 2 до ДАП відсутня потреба у передбаченні розроблення та прийняття закону, який би усунув наявні проблеми щодо механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності ВРП, оскільки вказані питання врегульовано Законом України «Про Вищу раду правосуддя» та розробленим Порядком розкриття приватного інтересу під час виконання посадовими особами Вищої ради правосуддя своїх повноважень. Підготовлені НАЗК Методичні рекомендації щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції» від 21 жовтня 2022 року № 13 також підтверджують відсутність такої потреби. У зв'язку із цим видається необґрунтованим встановлення такого показника (індикатора) досягнення очікуваного стратегічного результату в п. 2.1.1.3 у додатку 1 до ДАП.

У проблемі 2.1.1 пункту 2.1. розділу 2 додатка 1 до ДАП міститься така інформація: *«... на практиці також виникали проблеми із обтрунтованістю та прозорістю виставлення балів, прийняття рішень у Вищій раді правосуддя та Вищій кваліфікаційній комісії суддів України під час процедур добору суддів чи кваліфікаційного оцінювання. Наприклад, під час кваліфікаційного оцінювання суддів Вищою кваліфікаційною комісією суддів України не вказувало, яку конкретно кількість балів визначено окремо за кожним із десяти показників за положенням про проходження кваліфікаційного оцінювання, що унеможливило громадський контроль за процесом оцінювання». У зв'язку із цим відповідно до п. 2.1.1.4 розділу 2 додатка 1 до ДАП очікуваний стратегічний результат: «Запроваджено відкритий і поіменний спосіб прийняття рішень членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя у процедурах добору кандидатів для призначення на посаду судді (з можливістю встановити кореляцію виставлених кандидатам балів з критеріями оцінювання)».*

Слід зазначити, що відповідно до статті 37 Закону № 1798-VIII рішення щодо кандидата на посаду судді ухвалюється на засіданні ВРП. Засідання ВРП у пленарному складі, на якому розглядається питання щодо внесення подання про призначення судді на посаду, є повноважним, якщо в ньому бере участь не менше чотирнадцяти членів ВРП. Рішення щодо внесення Президентіві України

подання про призначення судді на посаду вважається ухваленим, якщо за нього проголосувало не менше чотирнадцяти членів ВРП.

Крім того, процедура прийняття рішень на засіданнях ВРП передбачена та детально визначена в Регламенті Вищої ради правосуддя (далі – Регламент). Зокрема, пунктом 9.2 Регламенту визначено, що рішення ухвалюється більшістю членів ВРП, які беруть участь у засіданні ВРП у пленарному складі чи її органу, якщо інше не визначено Законом України «Про Вищу раду правосуддя». Відповідно до пункту 9.3 Регламенту член ВРП чи її органу під час ухвалення рішення голосує «За» або «Проти».

Пунктом 9.4 Регламенту визначено, що рішення ВРП, її органів ухвалюється на засіданні ВРП, її органів, якщо інше не визначено Законом України «Про Вищу раду правосуддя». У випадках, визначених цим Законом, рішення ВРП, її органів ухвалюється у нарадчій кімнаті, бути присутніми у якій іншим особам, крім членів ВРП чи Дисциплінарної палати, які мають право голосу при ухваленні рішення, забороняється. Рішення ухвалюється відкритим голосуванням, якщо інше не встановлено Законом України «Про Вищу раду правосуддя», за допомогою електронної системи в такий спосіб, що унеможливорює голосування іншої особи замість члена ВРП. Після закінчення кожного голосування за допомогою електронної системи його результати висвітлюються на інформаційному табло електронної системи в залі засідань та оголошуються головуючим на засіданні. У разі відсутності технічної можливості здійснювати голосування за допомогою електронної системи голосування здійснюється шляхом фіксування волевиявлення члена ВРП – «За» або «Проти» у протоколі (відомості про голосування) згідно з формою, затвердженою ВРП, яка є додатком 3 до Регламенту.

Таким чином, Законом № 1798-VIII та Регламентом Вищої ради правосуддя врегульовано питання щодо відкритого способу прийняття рішень членами ВРП у процедурах добору кандидатів для призначення на посаду судді.

Водночас у статті 6 Конституції України зазначено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України.

У правовій та демократичній країні забезпечення реалізації конституційно-правового принципу поділу державної влади є головним завданням системи взаємних стримувань і противаг. Саме через дотримання цього принципу забезпечується ефективне співробітництво органів законодавчої, виконавчої та судової влади як єдиної державної влади в країні.

Відповідно до статті 4 Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII) судоустрій і статус суддів в Україні визначаються Конституцією та законом. Зміни до цього Закону можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Чинне законодавство не надає НАЗК повноважень визначати організаційні засади функціонування судової влади. Питання щодо зайняття посади судді та щодо кар'єри судді є виключно предметом правового регулювання Конституції України та Закону № 1402-VIII.

У проблемі 2.1.2 пункту 2.1 розділу 2 «Запобігання корупції у пріоритетних сферах» у додатку 1 до ДАП зазначено: *«Процедури кваліфікаційного оцінювання суддів та конкурсні процедури потребують удосконалення та розробки чітких і передбачуваних критеріїв (індикаторів) доброчесності та професійної етики. Доброчесність та професійна етика як стандартні вимоги до суддів недостатньо впроваджені на практиці, а оцінювання цих вимог не завжди є прозорим та передбачуваним.*

Різні органи, залучені до проведення кваліфікаційного оцінювання суддів (кандидатів на посади судді), застосовують різні підходи та різні стандарти доказування при оцінці доброчесності та професійної етики суддів чи відповідних кандидатів. Найкращі практики, зокрема, запроваджені Громадською радою міжнародних експертів, не враховуються належно органами суддівського врядування.

Відсутні вимоги та належно визначені процедури оцінювання кандидатів на посаду судді (поза процедурою кваліфікаційного оцінювання) на відповідність критерію доброчесності. Громадська рада доброчесності не бере участі у процедурах добору суддів поза процедурою кваліфікаційного оцінювання, з приводу чого Європарламент висловлював жаль у резолюції від 11 лютого 2021 року щодо виконання Угоди про асоціацію з Україною в ЄС. Інституційна спроможність, ресурси та роль Громадської ради доброчесності потребують посилення з урахуванням попереднього досвіду її діяльності.

Дотепер не завершене передбачене Конституцією України кваліфікаційне оцінювання щодо більш як 2000 суддів. Також залишається значною кількістю вакантних суддівських посад і вона також перевищила 2000 станом на кінець 2021 року. «Пропускна здатність» Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у доборі суддів та проведенні кваліфікаційного оцінювання не дозволяла забезпечувати якісне й всебічне оцінювання суддів (кандидатів на посади суддів) за критеріями компетентності, доброчесності та професійної етики. Причини

цього полягали, зокрема, в неоптимальних організаційних рішеннях щодо окремих етапів процедур добору та оцінювання.

Відсутність затвердженої професіограми судді не дозволяє сформувати єдині очікування в усіх заінтересованих сторін щодо оцінки якостей кандидатів на суддівські посади, не сприяє об'єктивному та безсторонньому визначенню відповідності суддів (кандидатів на посади судді).

Система визначення балів для суддів (кандидатів на посаду судді) під час здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України процедур добору суддів та кваліфікаційного оцінювання не є оптимальною: розподіл балів між «об'єктивними» та «суб'єктивними» складовими не є збалансованим; відсутні чіткі правила щодо виставлення балів кандидатам залежно від продемонстрованих ним якостей. Це також сприяє недостатній обґрунтованості та неналежній вмотивованості рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, створює невиправдану надмірну дискрецію».

Слід наголосити, що з порушеного питання Венеціанська комісія як дорадчий орган Ради Європи з питань конституційного права зазначала, що оцінювання суддів України щодо професіоналізму, етичності та доброчесності є надзвичайним заходом, який має бути обмеженим у часі та вимагає найвищої міри обережності, має здійснюватися швидко та ефективно¹.

Згідно із частиною п'ятою статті 78 Закону № 1402-VIII порядок складення кваліфікаційного іспиту, методика оцінювання кандидатів визначаються положенням, що затверджується ВККСУ. Рішенням ВККСУ від 3 листопада 2016 року № 143/зп-16 затверджено Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення.

Згідно з пунктом 48 Висновку № 10 Консультативної ради європейських суддів (далі – КРЕС) від 21–23 листопада 2007 року (далі – Висновок № 10) «для підтримання незалежності судової влади визначальним є те, щоб призначення та просування по службі суддів були незалежними та не здійснювалися Парламентом або виконавчою владою».

Крім того, в пункті 50 Висновку № 10 зазначається, що «повинна існувати повна прозорість в умовах відбору кандидатів так, щоб судді та суспільство самі могли переконатися в тому, що призначення зроблено виключно на підставі заслуг кандидата, його кваліфікації, здібностей, чесності, почуття незалежності, безсторонності та ефективності».

¹Висновок Венеціанської комісії від 26 жовтня 2015 року № CDL-AD(2015)027. Пункти 38, 44. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/visnovok%2026.pdf> (дата звернення: 03.09.2019).

Згідно зі змінами, внесеними до Конституції України у 2016 році, суддя обіймає посаду безстроково, а призначення на посаду судді здійснюється за конкурсом.

Законом № 1402-VIII закріплено порядок добору та призначення на посаду судді, зокрема визначено стадії та особливості їх проходження.

На підставі внесених до Конституції України змін повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено; такі судді можуть бути призначені на посаду судді в порядку, визначеному законом.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про необхідність участі суддів, повноваження яких припинилися у зв'язку із закінченням строку, на який їх було призначено, у конкурсі на зайняття посади судді, діяла в межах своїх конституційних повноважень щодо реалізації вимог підпункту 4 пункту 16¹ розділу XV «Перехідні положення» Конституції України. Участь таких суддів у цьому конкурсі на загальних засадах узгоджується з вимогами частини першої статті 8, частин першої, п'ятої, шостої статті 126, частини другої статті 128 Конституції України.

Крім того, частиною першою статті 81 Закону № 1402-VIII визначено, що спеціальною процедурою призначення на посаду судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду або Верховного Суду для цілей цього Закону вважається процедура призначення на посаду судді відповідного суду осіб, які відповідають одній із вимог, визначених частиною першою статті 28, частиною першою чи другою статті 33, частиною першою статті 38 Закону № 1402-VIII відповідно.

Зокрема, статтею 28 Закону № 1402-VIII закріплено, що суддею апеляційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя в апеляційному суді, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1–3 цієї частини, щонайменше сім років.

Таким чином, порядок призначення на посаду судді апеляційної інстанції визначений Законом № 1402-VIII. Крім того, Закон № 1402-VIII встановлює порядок призначення на посаду судді першої інстанції та Верховного Суду.

Слід також зазначити, що згідно зі статтею 89 Закону № 1402-VIII суддя зобов'язаний проходити підготовку для підтримання кваліфікації в Національній школі суддів України. Суддя проходить підготовку для підтримання кваліфікації не рідше одного разу на три роки. Час такої підготовки не може бути меншим 40 академічних годин упродовж кожних трьох років перебування на посаді судді.

Національна школа суддів України проводить підготовку суддів для підтримання кваліфікації відповідно до необхідності вдосконалення їхніх знань, вмінь і навичок залежно від досвіду роботи суддів, рівня і спеціалізації суду, де вони працюють, а також з урахуванням їхніх індивідуальних потреб. Із цією метою Національна школа суддів України організовує тренінги, які є обов'язковими в межах підготовки, а також тренінги, які суддя має право обрати залежно від своїх потреб.

Відповідно до статті 90 Закону № 1402-VIII регулярне оцінювання судді впродовж перебування на посаді проводиться з метою виявлення індивідуальних потреб судді щодо вдосконалення, стимулювання його до підтримання кваліфікації на належному рівні та професійного зростання.

Порядок проведення регулярного оцінювання суддів відповідає рекомендаціям КРЕС. Зокрема, у пункті 56 Висновку № 10 зазначено, що «оцінювання не повинно зводитися до визначення рівня правової підготовки та загальних професійних якостей суддів, а й включати більш особистісну інформацію, таку як особисті якості та уміння спілкуватися. Якщо практика суддівської роботи передбачає особливі технічні навички та особисті якості, було б бажано прийти до певного спільного рішення на європейському рівні щодо їх ідентифікації. У цьому відношенні судова рада повинна відігравати головну роль у визначенні загальних критеріїв оцінювання. Проте судова рада не повинна замінити собою відповідний судовий орган, наділений повноваженням з проведення оцінювання окремих суддів».

Отже, відновлення процедур добору суддів, а також завершення процедури кваліфікаційного оцінювання суддів залежить від початку роботи ВРП та відновлення роботи ВККСУ, оскільки відповідно до вимог частин шостої, сьомої статті 95 Закону № 1402-VIII саме ВРП приймає рішення про призначення або про відмову у призначенні відібраних Конкурсною комісією кандидатів на вакантні посади членів ВККСУ.

У пункті 2.1 розділу 2 додатка 1 до ДАП також не було враховано та, відповідно, не передбачено у додатку 2 до ДАП необхідних заходів з імплементації Рекомендації XV GRECO щодо запобігання корупції у системі правосуддя, висловленої у Звіті в рамках четвертого оцінювання «Запобігання

корупції серед народних депутатів, суддів, прокурорів»²: «... (ii) більш чітко визначити завдання та повноваження Громадської ради доброчесності, забезпечити такий її склад, до якого б входили різні представники суспільства, та посилити норми щодо конфліктів інтересів, зокрема шляхом запровадження ефективного механізму контролю».

Відповідно до частини першої статті 87 Закону № 1402-VIII Громадська рада доброчесності (далі – ГРД) утворюється з метою сприяння ВККСУ у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання.

НАЗК не врахувало при опрацюванні ДАП, що чинним законодавством не визначено чітко статус ГРД – це суб'єкт владних повноважень чи інститут громадянського суспільства, а також не визначено обсяг її повноважень та відповідальності.

У Фінальному звіті Ради Європи про результати моніторингу діяльності Громадської ради доброчесності (2017) експертами Проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні» вказано, що «усі рішення судової ради про призначення, просування по службі, оцінку, дисциплінарну відповідальність та будь-які інші рішення, що стосуються кар'єри суддів, повинні бути обґрунтованими (пункт 92 Висновку КРЕС № 10 (2007) про судову раду на службі суспільству). Однак через вказані у Звіті недоліки щодо нерелевантності інформації, оцінювання судових рішень та різних підходів до конкретних фактів можна дійти висновку, що окремі затверджені Громадською радою доброчесності висновки були необґрунтованими або частково необґрунтованими, внаслідок чого були скасовані у подальшому».

Слід також звернути увагу на пункти 36, 37 та 38 Висновку № 17 (2014) КРЕС, якими визначено, що суддя, якого оцінюють, має бути поінформований про те, хто проводить оцінювання, суддя повинен мати можливість заявити про відвід будь-кого з оцінювачів, який може виявитись упередженим. З метою захисту незалежності судочинства оцінювання має проводитися лише суддями. Можуть застосовуватись інші засоби оцінювання, однак необхідно уникнути проведення оцінювання іншими сторонніми органами; інші органи не можуть мати можливості впливати на процес оцінювання.

КРЕС зазначає, що інші професійні особи, які можуть зробити корисний внесок у процес оцінювання, можуть брати в ньому участь. Однак необхідно, щоб такі оцінювачі, по-перше, мали достатній досвід та обізнаність стосовно

² Неофіційний переклад (<https://rm.coe.int/-89-greco-29-3-2021-/1680a64ea4>).

судової системи для того, щоб належним чином оцінювати роботу суддів, а по-друге, їхня роль має бути лише допоміжною.

У консультативному висновку ВРП до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо забезпечення участі Громадської ради доброчесності у оцінюванні на відповідність займаній посаді судді», реєстраційний № 3534 від 25 травня 2020 року, затвердженому рішенням ВРП від 9 липня 2020 року № 2077/0/15-20, наголошено, що з огляду на висновки Венеційської комісії (висновок Венеційської комісії ОБСЄ / БДПЛ щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 30 червня 2017 року, пункти 74–76) рішення Громадської ради доброчесності повинні мати рекомендаційний характер для суб'єкта прийняття відповідних рішень³.

ВРП наголошує, що для кандидатів у члени ГРД також мають бути встановлені чіткі та об'єктивні критерії і вимоги.

Зважаючи на те, що основне завдання ГРД – сприяти ВККСУ у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності, для ефективного виконання цього завдання члени ГРД повинні володіти високими професійними, моральними та етичними якостями. У зв'язку із цим варто розглянути можливість проведення фахового тестування як основного засобу встановлення відповідності кандидата на посаду члена ГРД критерію професійної компетентності з метою виявлення рівня знань і здатності виконувати відповідні повноваження. Тестування загальних здібностей та особистих морально-психологічних якостей дасть можливість оцінити загальні здібності, емотивні якості, відповідальність, здатність відстоювати власні переконання, комунікативність, чесність, порядність, розуміння і дотримання правил та норм, відсутність схильності до контрпродуктивних дій, дисциплінованість, лояльність, рівень поваги до інших, відсутність схильності до зловживань тощо.

Стосовно другої частини пункту (ii) Рекомендації XV GRECO щодо запобігання корупції у системі правосуддя, висловленої у Звіті в рамках четвертого оцінювання «Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів, прокурорів», слід наголосити, що механізму контролю за врегулюванням конфлікту інтересів у діяльності членів ГРД Закон № 1402-VIII не містить.

³Рішення Вищої ради правосуддя від 9 липня 2020 року № 2077/0/15-20 «Про надання консультативного висновку до законопроекту № 3534» (<https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/403>).

Разом із тим Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції», яким визначені механізми контролю за конфліктом інтересів у діяльності державного колегіального органу, також не може бути застосований, оскільки ГРД не є державним колегіальним органом у розумінні цього Закону та не є суб'єктом владних повноважень. Із часу набрання чинності Законом № 1402-VIII до статті 87 цього Закону не вносилися зміни, які запроваджували б механізм такого контролю, конкретизували б її статус, порядок формування та організаційно-правові засади її діяльності.

У проблемі 2.1.3 пункту 2.1 розділу 2 додатка 1 до ДАП зазначено: *«Прозорість здійснення розгляду дисциплінарних скарг, здійснення дисциплінарних проваджень щодо суддів, а також перегляду рішень Дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя залишається недостатньою, що знижує довіру до відповідних органів. Деякі з підстав для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності не визначені достатньо чітко, щоб суддя мав змогу прогнозувати свою поведінку. Відповідна рекомендація GRECO залишається невиконаною.*

На практиці виникають випадки, за яких судді, щодо яких здійснюється дисциплінарне провадження, ще до його завершення звільняються з посад на підставі заяв про відставку. Також відсутні дієві механізми підтримання високих стандартів поведінки суддями у відставці через обмежене коло підстав для припинення відставки.

Дотепер звільнення судді з посади через невиконання обов'язку щодо підтвердження законності джерел походження майна є можливим лише внаслідок дисциплінарного провадження, хоча після конституційних змін щодо правосуддя 2016 року ця підстава для звільнення визначена окремо й існує доцільність у запровадженні окремої процедури для перевірки законності джерел походження майна поза дисциплінарним провадженням.

Після одного з рішень Конституційного Суду України втратило чинність положення Кримінального кодексу України, яке встановлювало кримінальну відповідальність за постановлення завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Раніше на практиці відповідне положення неодноразово використовувалось для впливу на суддів, оскільки не були запроваджені дієві та ефективні процедури, що запобігли б цьому».

Відповідно до Закону України від 14 липня 2021 року № 1635-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя», який набрав чинності 5 серпня 2021 року (далі – Закон № 1635-IX), у секретаріаті ВРП передбачена

служба дисциплінарних інспекторів як самостійний структурний підрозділ, який утворюється для реалізації повноважень ВРП щодо здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів та діє за принципом функціональної незалежності від ВРП.

Відповідно до частини четвертої статті 28 Закону № 1635-IX дисциплінарний інспектор ВРП:

- 1) проводить попередню перевірку дисциплінарної скарги, переданої йому за результатами автоматизованого розподілу справ;
- 2) аналізує матеріали дисциплінарних справ;
- 3) збирає у разі необхідності інформацію, документи, інші матеріали;
- 4) готує проекти ухвал і рішень дисциплінарної палати та Вищої ради правосуддя у межах дисциплінарного провадження стосовно судді;
- 5) аналізує матеріали за скаргами на рішення у дисциплінарних справах стосовно суддів і прокурорів, готує проекти висновків та рішень Вищої ради правосуддя;
- 6) аналізує та узагальнює практику здійснення дисциплінарних проваджень та ухвалені рішення про притягнення або відмову у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності.

Згідно з пунктом 6 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1635-IX конкурс на зайняття посад дисциплінарних інспекторів ВРП оголошується після завершення оцінювання відповідності членів ВРП (крім Голови Верховного Суду) критеріям професійної етики та доброчесності, але не пізніше одного року з дня набрання чинності цим Законом.

При цьому Законом № 1635-IX не визначено порядок розгляду дисциплінарних скарг, які на момент набрання чинності цим Законом та до моменту формування служби дисциплінарних інспекторів перебували на розгляді у членів ВРП, а також справ, розгляд яких розпочато Дисциплінарними палатами ВРП, скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора.

З метою недопущення порушення вимог Закону № 1635-IX 5 серпня 2021 року ВРП ухвалила рішення № 1809/0/15-217 про зупинення розподілу між членами ВРП скарг щодо дисциплінарного проступку судді (дисциплінарних скарг), поданих відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», та скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора.

За результатами четвертого раунду оцінювання GRECO на 76-му пленарному засіданні затвердила Оціночний звіт щодо України, в якому зазначила про необхідність більш чіткого формулювання визначення

дисциплінарних правопорушень, які стосуються поведінки суддів. Зокрема, рекомендовано замінити фразу «норми суддівської етики та стандарти поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду» більш чітким і конкретним формулюванням відповідного правопорушення⁴.

Підстави дисциплінарної відповідальності судді визначені статтею 106 Закону № 1402-VIII. Частина перша вказаної статті містить перелік діянь судді, що можуть становити об'єктивну сторону дисциплінарного проступку. При цьому порушення етичних норм становить самостійну підставу дисциплінарної відповідальності судді (пункт 3 частини першої цієї статті).

Більш чітке визначення підстав дисциплінарної відповідальності судді вимагає внесення змін до статті 106 Закону № 1402-VIII, але дисциплінарна відповідальність судді не повинна розглядатися як фактор підвищення ефективності судової системи. Цей інститут повинен застосовуватись лише для тих випадків, де є серйозні порушення суддею правил етики та стандартів поведінки⁵.

Відповідно до чинного законодавства ВРП не є суб'єктом законодавчої ініціативи. Згідно з пунктом 15 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» ВРП надає обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів, узагальнює пропозиції судів, органів та установ системи правосуддя стосовно законодавства щодо їх статусу та функціонування, судоустрою і статусу суддів.

За результатами аналізу застосування статті 375 Кримінального кодексу України (далі – КК України) та з метою захисту незалежності суддів та авторитету правосуддя у щорічних доповідях про стан забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя в Україні за 2017–2020 роки ВРП неодноразово наголошувала на необхідності виключення статті 375 із КК України.

Враховуючи рішення Конституційного Суду України від 11 червня 2020 року № 7-р/2020 у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України статті 375 КК України, ВРП не підтримала законопроекти № 3500, № 3500-1, № 3500-3 та вважає законопроект № 3500-2, яким пропонується виключити статтю 375 із

⁴Четвертий раунд оцінювання. Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів (<https://rm.coe.int/grecoeval4rep-2016-9-p3-76-greco-19-23-2017-/1680737206>).

⁵Висновки та рекомендації за результатами міжнародної конференції та семінару по темі дисциплінарної відповідальності суддів та прокурорів в Україні від 19–21 жовтня 2018 року, місто Київ.

КК України, таким, що має бути підтриманий (рішення від 30 червня 2020 року № 2014/0/15-20).

У проблемі 2.1.4 пункту 2.1 розділу 2 додатка 1 ДАП зазначено: *«Попри законодавчо встановлене обмеження щодо перебування однієї особи на адміністративній посаді в суді протягом двох строків поспіль, на практиці зустрічаються випадки повного ігнорування цього правила суддями. Це зумовлює необхідність запровадження інших підходів до визначення суддів, що обіймають адміністративні посади, аби такі ситуації були усунуті.*

Хоча у законодавстві вже закріплені норми щодо широкого застосування сучасних інформаційних технологій при здійсненні правосуддя, вони все ще не втілені на практиці – зокрема, через лише часткове запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Низка справ могла би без шкоди правам та законним інтересам учасникам проваджень розглядатись судами в електронній формі незалежно від місцезонашування суду й сторін, що також зменшувало б корупційні ризики й оптимізувало рівень навантаження на суддів.

Поступово впроваджуються альтернативні способи врегулювання спорів: раніше набрало чинності законодавство про медіацію, а наразі на розгляді Верховної Ради України перебуває законопроект щодо удосконалення діяльності третейських судів.

Виконання судових рішень є недостатньо ефективним, зокрема, через обмежені можливості виконання судових рішень приватними виконавцями, а також через необґрунтовані мораторії щодо примусового виконання рішень, боржниками за якими є державні підприємства. Потребуються також зміни законодавства, спрямовані на забезпечення ефективного виконання рішень міжнародних арбітражів в Україні.

З огляду на обмеженість фінансових ресурсів, які наявні у публічному секторі України, у т.ч. для судової системи, існує потреба в пошуку шляхів більш ефективного використання наявних обмежених ресурсів. Після запровадження конституційних змін щодо правосуддя у 2016 році, оптимізації системи адміністративно-територіального устрою в Україні, так і не було системно переглянуто мережу місцевих судів, що є важливим задля забезпечення доступу до правосуддя та ефективного використання обмежених ресурсів. На практиці виникали ситуації, за яких розмір суддівської винагороди обмежувався».

У зв'язку із цим одним із очікуваних стратегічних результатів у пункті 2.1.4.5 додатка 2 до ДАП заплановано запровадження регламентів прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі на підставі об'єктивних та чітко визначених критеріїв; забезпечення проведення

аудиту діяльності Державної судової адміністрації України (далі також – ДСА України), зокрема щодо фінансово-господарського забезпечення судів та органів судової влади, управління об'єктами державної власності, що належать до сфери її управління. До показників (індикаторів) його досягнення належать, з-поміж іншого, затвердження та застосування нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів, затвердження та застосування регламентів прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі на підставі об'єктивних та чітко визначених критеріїв, зокрема, з урахуванням нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів.

З метою виконання очікуваного стратегічного результату передбачено, зокрема, заходи 2.1.4.5.3–2.1.4.5.8 додатка 2 до ДАП, які стосуються розробки, проведення консультацій та затвердження нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів, а також регламентів прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі.

Враховуючи викладене варто зазначити, що підпунктом 14 пункту 6 Положення про Державну судову адміністрацію України, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 січня 2019 року № 141/0/15-19, встановлено повноваження ДСА України щодо розробки та подання на затвердження Вищій раді правосуддя нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів.

Згідно з пунктом 17 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» ВРП затверджує за поданням ДСА України нормативи кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів.

Відповідно до частини четвертої статті 126 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» до завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань, з-поміж іншого, щодо участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення.

З огляду на зазначене процес розробки та затвердження нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів визначено чинним законодавством України, тоді як щодо розробки та затвердження регламентів прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі на підставі об'єктивних та чітко визначених критеріїв, зокрема, з урахуванням нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів відповідне законодавче врегулювання відсутнє.

Статтею 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

ВРП наразі не наділена повноваженнями доопрацьовувати та затверджувати регламенти прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі, що може ускладнити / унеможливити виконання заходу 2.1.4.5.8 «Доопрацювання, затвердження регламенту прозорого планування і розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі на підставі об'єктивних та чітко визначених критеріїв, його оприлюднення», визначеного в додатку 2 до ДАП, відповідальним виконавцем щодо якого визначена Вища рада правосуддя (за згодою).

Щодо наведеного в додатку 1 до ДАП в межах проблеми **очікуваного стратегічного результату 2.1.4.7** «Розмір суддівської винагороди, передбачений Законом України «Про судоустрій і статус суддів», не обмежується на підставі інших нормативно-правових актів», варто зауважити таке.

Формулювання цього очікуваного результату передбачає, що він стосується лише питань розміру суддівської винагороди, однак не стосується оплати праці працівників апаратів судів, органів та установ системи правосуддя.

Разом із тим до показників (індикаторів) досягнення цього очікуваного стратегічного результату віднесено як ненабрання чинності законами чи іншими нормативно-правовими актами, якими без внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначався б розмір суддівської винагороди, так і набрання чинності законом, яким визначено мінімальний розмір посадового окладу державного службовця апарату суду / працівника патронатної служби суду з огляду на встановлений законом базовий розмір посадового окладу судді відповідного суду; коефіцієнти збільшення розмірів посадових окладів державних службовців та працівників патронатної служби апаратів судів різних інстанцій та регіонів; максимальні розміри стимулюючих виплат для державних службовців та працівників патронатної служби апаратів судів тощо.

Крім того, додаток 2 до ДАП в частині заходів, виконання яких спрямовано на досягнення очікуваного стратегічного результату 2.1.4.7 містить єдиний захід 2.1.4.7.1 «Супроводження розгляду проекту закону «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо врегулювання питання оплати праці працівників судів» (реєстровий № 6311 від 16 листопада 2021 року) у Верховній Раді України (в тому числі, у разі застосування до нього Президентом України права вето)», який фактично стосується лише питання

оплати праці працівників апаратів судів, органів та установ системи правосуддя (державних службовців та працівників патронатних служб), однак ніяк не врегульовує питання розміру суддівської винагороди.

Водночас щодо заявленого очікуваного результату «Розмір суддівської винагороди, визначений Законом України «Про судоустрій і статус суддів», не обмежено на підставі інших нормативно-правових актів» варто наголосити на проблемах, які потребують вирішення.

Відповідно до статті 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддівська винагорода регулюється цим Законом та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами. Суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за вислугу років, перебування на адміністративній посаді в суді, науковий ступінь, роботу, що передбачає доступ до державної таємниці. Базовий розмір посадового окладу судді відповідного суду становить певну кількість прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року.

Однак законами України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» та «Про Державний бюджет України на 2022 рік» було передбачено окремий розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який встановлюється для визначення базового посадового окладу судді – 2 102 грн (дорівнює прожитковому мінімуму для працездатних осіб, установленому Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» на 1 січня 2020 року), тоді як прожитковий мінімум для працездатних осіб станом на 1 січня щороку зростає: Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» такий був визначений у розмірі 2 270 грн, Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» – 2 481 гривня.

На жаль, подібна практика збереглася у 2023 році: при визначеному Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» з 1 січня 2023 року прожитковому мінімуму для працездатних осіб 2 684 грн окремо встановлено прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, – 2 102 гривні.

При цьому ВРП під час підготовки пропозицій до бюджетів на відповідні бюджетні роки наголошувала представникам Уряду та Парламенту, що подібне обмеження суддівської винагороди є посяганням на гарантії незалежності суддів та є недопустимим, однак відповідна позиція не була взята до уваги при розробленні та прийнятті зазначених законів.

Не вирішеним наразі є також питання компенсації недоотриманої суддівської винагороди за період дії обмежень, встановлених Законом України від 13 квітня 2020 року № 553-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про

Державний бюджет України на 2020 рік», враховуючи Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020. В умовах критичного рівня фінансування виплата компенсацій за позовами суддів щодо стягнення на їхню користь недоотриманої суддівської винагороди в окремих випадках призводить до порушення законодавства в частині строків та розмірів виплати суддівської винагороди та/або блокування рахунків розпорядників бюджетних коштів, адже виконання рішень судів щодо стягнення цих коштів здійснювалося, як правило, не за рахунок бюджетної програми «Виконання рішень судів на користь суддів та працівників апаратів», а в межах бюджетних асигнувань на суддівську винагороду територіальних управлінь ДСА України (щодо місцевих загальних судів), місцевих спеціалізованих та апеляційних судів.

Водночас наразі залишається невирішеним питання можливого законодавчого закріплення обов'язку держави взяти на себе зобов'язання щодо виплати недоотриманої суддівської винагороди з метою гарантування суддям здійснення такої компенсації в позасудовому порядку.

Щодо **очікуваного стратегічного результату 2.1.4.2** «Забезпечено здійснення електронного судочинства, у тому числі шляхом запровадження можливості розгляду онлайн певних категорій справ незалежно від місцезнаходження сторін і суду, що, зокрема, сприяє рівномірному розподілу справ між судами і суддями», визначеного в додатку 1 до ДАП в межах проблеми 2.1.4.

До показників (індикаторів) досягнення цього очікуваного стратегічного результату, з-поміж іншого, віднесено реалізацію всіх визначених законом функцій Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Відповідно, додатком 2 до ДАП до заходів, виконання яких спрямовано на досягнення очікуваного стратегічного результату 2.1.4.2, віднесено, зокрема, 2.1.4.2.7 «Розроблення програмного забезпечення та запровадження технічного устаткування, необхідних для забезпечення реалізації повного функціоналу ЄСІТС за участі визначених за результатами конкурентних та прозорих публічних закупівель постачальників / виконавців (у тому числі щодо розширення функціоналу ЄСІТС з урахуванням положень процесуального законодавства та щодо забезпечення судів засобами інформатизації (серверним, мережевим та комп'ютерним обладнанням, зокрема сканерами)», строком виконання якого визначено січень 2023 року – березень 2024 року.

Разом із тим, за інформацією ДСА України, одним з основних негативних факторів, який не дає можливості розширювати та вдосконалювати функціонал впроваджених підсистем ЄСІТС, а також розробляти нові її підсистеми, є відсутність бюджетних асигнувань. Зокрема, розпочата у 2018 році робота з

розроблення та/або доопрацювання підсистем (модулів) ЄСІТС була зупинена у зв'язку з відсутністю асигнувань у Державному бюджеті України на 2020, 2021 та 2022 роки.

Попри вказані складнощі 17 серпня 2021 року ВРП затвердила розроблене ДСА України Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Положенням визначено порядок функціонування в судах та органах системи правосуддя окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, зокрема підсистем «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистеми відеоконференцзв'язку; порядок вчинення процесуальних дій в електронній формі з використанням таких підсистем; особливості використання в судах та органах системи правосуддя іншого програмного забезпечення в перехідний період до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи у складі всіх підсистем (модулів).

Із 5 жовтня 2021 року почали працювати три підсистеми Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистема відеоконференцзв'язку.

Станом на кінець 2021 року підсистемами «Електронний кабінет» та «Електронний суд» скористалося 114 тис. осіб, що дало змогу надіслати майже 420 тис. процесуальних документів. Підсистемою відеоконференцзв'язку скористалося майже 50 тис. користувачів, що забезпечило проведення майже 300 тис. судових засідань. За допомогою системи відеоконференцзв'язку суди проводять близько 3 тис. засідань у режимі відеоконференцій на тиждень.

Упродовж 2021 року ВРП використовувала в роботі модуль «Електронний кабінет» підсистеми «Електронний суд», завдяки чому повідомлення про втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя, заяви щодо несумісності, дисциплінарні скарги можна було подавати до ВРП не лише в письмовій, а й в електронній формі через вказаний модуль або надсилати на офіційну електронну адресу ВРП. У 2021 році через вказаний електронний кабінет до Ради надійшло понад 540 дисциплінарних скарг та заяв щодо несумісності.

Враховуючи зазначене вище, висновки щодо неефективності функціонування систем ЄСІТС є необґрунтованими, оскільки для ефективного функціонування ЄСІТС необхідні відповідні матеріальні ресурси.

Під час підготовки проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» до першого читання ВРП зверталася до очільників комітетів Верховної Ради України з питань бюджету та з питань правової політики,

зокрема наголосивши на важливості розвитку електронного судочинства в Україні, який є одним із способів забезпечення покращення доступу до правосуддя та потенційного скорочення видатків на матеріально-технічне забезпечення діяльності органів судової влади. Відповідно, ВРП висловила прохання під час опрацювання вказаного законопроекту розглянути питання щодо можливості збільшення видатків бюджету для головних розпорядників бюджетних коштів системи правосуддя на 2023 рік, зокрема для ДСА України на видатки розвитку 1 867,0 млн грн, з яких 490,4 млн грн на інформатизацію судів, органів та установ системи правосуддя, 12,5 млн грн на придбання комплексів технічного захисту інформації, 608,2 млн грн на програмні продукти для функціонування ЄСІТС, її окремих підсистем та модулів тощо.

3 листопада 2022 року Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» прийнято Верховною Радою України, однак видатки розвитку для ДСА України в ньому не передбачені взагалі.

Підсумовуючи наведені критичні застереження до пункту 2.1 розділу 2 додатка 1 «Очікувані стратегічні результати з виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки» та пункту 2.1 розділу 2 додатка 2 «Заходи з виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки» до Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки», Вища рада правосуддя вкотре наголошує, що винятково важливим є дотримання балансу між запровадженням антикорупційних механізмів та забезпеченням реальних гарантій діяльності інститутів, у яких ці механізми застосовуються. Досягнення цілей подолання корупції не повинно супроводжуватися запровадженням невиправданих процедур, які за своїм змістом нівелюють гарантії незалежності судової влади, дотримання гарантій незалежності суддів чи завдають шкоди авторитету Вищої ради правосуддя, яка є незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, а також державного органу суддівського врядування – Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Тому при розробці відповідних заходів у проекті Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки слід дотримуватися конституційно-правового принципу поділу державної влади, що забезпечить ефективне співробітництво.

Усунення корупційних ризиків у судочинстві є, без сумніву, пріоритетним завданням у діяльності не лише антикорупційних органів, а й судової влади.

Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки» як проект нормативного акта має відповідати загальним вимогам до проектів нормативних

актів: бути чітким, узгодженим та обґрунтованим, таким, що не породжує сумнівів у конституційності та відповідає принципам поділу влади та незалежності судової влади.

Вища рада правосуддя відповідно до позиції більшості членів не підтримує проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки» та наголошує на необхідності його доопрацювання, оскільки проєкт не відповідає вказаним рекомендаціям і не передбачає дієвих заходів для виправлення ситуації, що ставить під загрозу, в тому числі, виконання міжнародних зобов'язань України та обов'язок забезпечення кожного права на справедливий суд у розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

В. о. Голови Вищої ради правосуддя

Віталій САЛІХОВ